

E P A Z O T E

Dysphania ambrosioides (L.) Mosyakin y Clemants

[Ukrajins'kyj Botaničnyj Žurnal 59(4): 382. 2002] [=*Chenopodium ambrosioides* L.]

NOMS POPULARS

- **Alemanj:** Mexikanischer drüsengänsefuss/ Duft-drüsengänsefuss / Epazote / Jesuitentee / Mexikanischer tee / Mexikanischer traubentee / Mexikanisches teekraut / Mexikanisches traubenkraut / Mexiko-drüsengänsefuss / Tee-gänsefuss / Traubenkraut / Wohlrich gänsefuss / Wohlriechender gänsefuss / Wurmsamen
- **Anglès:** Wormseed/ American goosefoot / American wormseed / Chenopodium / Epazote / Goosefoot / Herba sancti mariae / Jerusalem oak / Jerusalem tea / Jesuit's tea / Mexian-tea or epazote / Mexican goosefoot / Mexican tea / Mexican tea wormseed / Mexican-tea / Paico / Spanish tea / Wild guave / Wormbush / Wormseed goosefoot / Yerba santa maria
- **Castellà:** paico/ epazote/ ajasote / apazote / hierba hormiguera / ipasote / pasote / pazote / té de España / té de Méjico / te español / ypasote/ agea, ajasote, apasote, biengranada, espasohl, golletina, hagea, hierba ambrosía, hierba hormiguera, hierba santa, hormigosa, hormiguera, poleo,

pozote, te de Nueva España, te español, té, té bravo, té bravío, té burrero, té de Europa, té de hormigas, té de risca, té de río, té español, té fino, té hormigoso, té moruno, té rico, té silvestre, té verde, yerba hormiguera, yerba santa.

- **Català:** te bord/ herba dels leprosos / herba formiguera / té de Mèxic / te d'Espanya / te fals, blet, blets, herba dels leprosos, herba dels llebrosos, te bord, te bort, te de Montserrat, te fals, té.
- **Francès:** Fausse ambroisie/ Ambroisie du mexique / Ansérine / Chénopode fausse ambroisie / Chénopode faux-ambroisie / Épazote / Thé du mexique
- **Gallec:** ambrósia-do-México, chá-do-México, erva-formiga, erva-formigueira, formigueira, harba da eixada, herba da aixada, herba da eixada, herba da illarga, herba do té, herba formigueira, herba-do-té, herva da hijada, madroa, teó, té, té de España, usaidela.
- **Hebreu:** תְּרִינְיָהּ-רְבִיבָה
- **Portuguès:** Nastúrcio fedegoso/ Há-do-México / Erva de santa maria / Lombrigueira / Mastruz / Menstruz/ ambrosía de Mexico, ambrósia-do-México, chá bravo, chá de Santa Maria, chá do México, erva formigueira, erva-formiga, erva-formigueira, herba da illarga, herba-do-té, herva formigueira, pasotle, quenopodio, quenopódio, té, usaidela.
- **Vasc /euskara:** chiñurri belarra, chiñurri-belarra, inurri belarra, inurri-belar, txiñurri belarra, txiñurri-bedarr.
- **Turc:** Kazayağıotu / Meksika çayı / Solucanotu / Tenyaotu
- **Xinès:** 土荆芥 土荆芥 (tu jin jie)

DESCRIPCIÓ BOTÀNICA

És una planta anual, o perenne, aromàtica, de vida curta, amb branques de desenvolupament bastant irregular. Tija pubescent, simple o molt ramificada, usualment postrada. Planta d'olor forta, d'aproximadament 40 cm fins a un 1.2 m d'alçada. Les fulles són oblongo-lanceolades o obovades, d'entre 1.5 a 10 cm de longitud i 0.5 a 4 cm d'ample, gradualment reduïdes cap a la part superior, subenteres o sinuato-dentades; a vegades laciniades o pinnatífides. És planta polimorfa a Sud-Amèrica. A la cara abaxial de les fulles s'hi poden veure nombroses glàndules odoríferes groguenques. Fulles de les rames amb flors molt, menors i més estretes que les de rames sense flors. Inflorescències en pannicle molt ramificat a la zona superior de la planta, amb nombroses flors verdes, petites, de 0.5-1.5 mm de diàmetre, agrupades en raïms densos disposats com espigues laxes a la zona distal de les rames, amb o sense fulles interposades. Periant d'1 mm de llarg, glandulós, embolicant el fruit. Sèpals 3-5 (flors femenines) o 4-5 (flors hermafrodites), pubescents o glabrescents, glandulars, més o menys soldats, llisos o rarament quillats Estams 4-5. Pericarpi prim, que es desprèn fàcilment, glandulós. Llavor horitzontal o vertical, d'uns 0.7 (0.5-1.5) mm de diàmetre, amb el marge obtús, lleugerament quillada, negra, o de color marró vermellós, brillant i llisa a simple vista. Al microscopi, amb línies sinuoses i clotets. Es fa a jardins, horts, marges de camps o camins. A Sud-Amèrica arriba a 3500 m snm.

Distribució mundial de *Dysphania ambrosioides*, segons Plants of the World. En verd: nativa. En lila, introduïdes

PROPIETATS MEDICINALS

- abortiu
- acaricida

- amebicida
- analgèsic
- analgèsic
- anestèsic
- antiemètic
- antiespasmòdic
- antihelmíntic
- antiinflamatori
- antioxidant
- antisèptic
- antitumoral
- aperitiu
- ascaricida
- cardiotònic / cardidepressor
- carminatiu
- contraceptiu
- cosmètic
- culinari
- depuratiu
- digestiu
- diürètic
- emmenagog
- estimulant
- estomacal
- febrífug
- fungicida *
- galactagog
- hepato-protector
- hipotensor
- insecticida
- miorelaxant
- narcòtic
- nematicida
- oftàlmic (destil·lat)
- pectoral
- repel·lent d'insectes
- sedant
- sudorífic
- tònic
- tumorigènic (?)
- vermífug

* *Aspergillus fumigatus*, *Aspergillus niger*, *Bortyodiplodia theobromae*, *Cladosporium cladosporioides*, *Fusarium oxysporum*, *Helminthosporium oryzae*, *Macrophomina phaseolina*, *Pythium debaryanum*, *Sclerotium rolfsii*.

USOS

- aflatoxines (*Aspergillus flavus*)
- *Ancylostoma*
- angiocolitis (inflamació conductes biliars)

- anorèxia
- asma
- bronquitis
- càncer
- cansament
- cataractes (destil·lat)
- catarro
- còlics
- conjuntivitis
- corea
- cucs intestinals
- debilitat
- diabetis
- disenteria
- dismenorrea (dolor de la regla)
- dispnea
- estrenyiment
- febre (banys)
- ferides
- gasos intestinals
- gastritis
- hemorràgies
- hemorroides
- hipertensió
- infeccions
- inflamacions
- insomni
- laxant
- leishmaniosi (*L. amazonensis*)
- mal de cap
- mal d'estómac
- mal de panxa
- malària
- mossegades
- ossos trencats
- palpitations
- pors
- pèrdua de pes
- *Plasmodium*
- puces
- puerperi
- refredats
- reuma
- sinusitis
- tos
- torçades
- tuberculosi
- *Trypanosoma cruzi*
- tumors (extracte hidroalcohòlic de fulles)
- úlceres digestives o a la pell
- uretritis

- varius
- vista cansada

POSSIBLES EFECTES NOCIUS

Sobredosis poden provocar convulsions, meningitis hemorràgica, tinnitus, vertigen, mareig, mal de cap, vòmits. L'oli essencial, ric en un endo-epòxid (ascaridol) en ús intern pot provocar la mort. L'ascaridol pot arribar a ser explosiu.

PRINCIPIS ACTIUS

- àcid ascòrbic (Vitamina C)
- àcid butíric
- àcid ferúlic
- àcid màlic
- àcid tartàric
- àcid vainílic
- alfa-pinè
- alfa-terpinè
- alfa-terpineol
- alfa-terpinil-acetat
- aritasona
- ascaridol (fins a 1.8%)
- benzil-alcohol
- beta-carotè
- Calci
- carbohidrats
- carvacrol
- Coure
- Crom
- D-càmfora
- espinasterol
- Ferro
- fibra
- Fòsfor
- gernal
- grassa
- kaempferol-7-rhamnòsid
- L-pino-carvona
- leucina
- limonè
- Magnesi
- Manganès
- mentadiè
- metil-salicilat
- mircè
- niacina
- Níquel
- oli essencial (0.2-0.3%)
- p-cimè
- p-cimol
- p-cresol
- P-menta-1,3,8-triè
- piperitona
- Potassi
- proteïnes

- safrol
- saponines
- Sodi
- terpinè
- terpinil-acetat
- terpinil-salicilat
- triacontil-alcohol
- trimetil-amina
- ureasa
- vitamina B1
- vitamina B2
- Zinc

